

Život a zvyky myslivců na Podbrdsku

Monika Zizlerová

Studie se týká života a zvyků myslivců na Podbrdsku od poloviny 19. století až do 2. světové války. Jsou zde monitorovány zvláštnosti kultury a způsobu života myslivců, jejich sociální vztahy, postavení ve vesnickém společenství a zvláštnosti místa, kde žijí.¹ Tato práce se vztahuje na vlastní Brdy, respektive na jejich zalesněnou část a nejbližší okolí (jižně od hřebenu Brd). Pojetí této práce je blízké historické antropologii. Právě ta totiž staví do ohniska svého zájmu člověka v jeho zvláštnosti, ucelenosti a závislosti na přírodě, společnosti a kulturní tradici. Vychází z předpokladu, že člověk je utvářen dějinami a přihlíží k diferenciaci lidí podle společenských skupin.² V práci jsou vymezeny hranice prostoru jednání myslivců, jejich žen a dětí, formované dobou, místem zaměstnání a osobou zaměstnavatele myslivce. V rámci těchto je provedena rekonstrukce způsobu života myslivců.

V důsledku diferenciacie společnosti se lov postupně stal výhradním právem panovníka a panského stavu vůbec a počátkem 2. tisíciletí našeho letopočtu byl již v tomto smyslu zákonně upraven. Se záměrnou ochranou zvěře vznikla vlastní myslivost. Z původní lovcí čeledi, která sloužila panstvu pouze při lovu, vznikali myslivci. Zpočátku myslivci pečovali pouze o ochranu zvěře, později i o její chov. Intenzivní chovy vyžadovaly i zvýšení početního stavu loveckého personálu, což zároveň přispělo ke zvýšení úrovně myslivosti. Od 16. století byl lovecký personál usidlován přímo v honitbách. Myslivci se rekrutovali převážně z řad venkovského obyvatelstva. Oproti jeho sociálnímu postavení měli určité výsady, například osvobození od roboty, propuštění z poddanství. K privilegované vrstvě však myslivci nepatřili a existenčně nebývali nikdy nějak zvláště zaopatřováni. Svě řemeslo museli dokonale ovládat. Na množství úlovků mnohdy závisela jejich profesní existence.

Myslivectví bylo povoláním, které podléhalo stejným pravidlům jako každé jiné řemeslo. Mladí adeпти myslivecké profese nejdříve museli zvládnout běžné lesní práce. Poté, zhruba za deset let, byli přijímáni za myslivecké učně. To jim už bývalo 25–30 let. Mládenec musel nejprve „praktikovat“ u zkušeného myslivce. Po tříletém učení

---

1 Myslivny se totiž často nalézaly v místech, které v tradičním lidovém povědomí představují sídla démonů, děsu a hrůzy (les).

2 DÜLMEN, R. *Historická antropologie*, Vimperk 2002, s. 11.

se sešli v lesovně lesnického mistra myslivci z okolí a majitel příslušného panství (nejvyšší lesní úředník). V lesovně, vyzdobené trofejami, byl už na stole připravený myslivecký tesák a lovecká trubka. V čele stolu stál nejvyšší přítomný lesnický hodnostář a kolem ostatní myslivci. Do tohoto kruhu přivedl myslivec svého žáka a představil jej přítomným. Poté byla novému myslivci slavnostně předána listina, ve které bylo uvedeno, že se řádně vyučil v myslivosti, složil zkoušku a má právo nosit zbraň.³

V druhé polovině 19. a v první polovině 20. století se na Podbrdsku říkalo mladým lesním dělníkům — adeptům mysliveckého povolání — „předpracovníci“. Za 10 let se předpracovník naučil všechny lesní práce a stal se „praktikantem“ (adjunktem). Po dalších 3–4 letech složil zkoušky a stal se z něj myslivec. Nově ustavený myslivec dostával obvykle horší revír než ten, který byl ve službě již delší čas. Při obsazování mysliven se přihlíželo rovněž k tomu, zda nový myslivec pochází z mysliveckého rodu s dobrou profesní pověstí.⁴ Myslivci dostávali za službu plat, byt, otop a uniformu.⁵ Služební myslivecký oděv byl zevním znakem myslivcovy profese. Aby si myslivci uniformu uchovali co nejdéle, nosili ji zpravidla jen při slavnostních příležitostech: při raportech, honech, pohřbech myslivců apod.⁶

Myslivci se od ostatních obyvatel odlišovali svým zaměstnáním, které zajišťovalo stálé živobytí i jistou společenskou prestiž.⁷ Mezi stinné stránky profese patřily: život v izolaci a nebezpečí ze strany pachatelů lesního pychu. Pytláci přistižení při činu často — z obavy před trestem — neváhali lesního „hospodáře“ zmrzačit či zabít.⁸ Stejně tak, jako existovaly „myslivecké rody“, byly na vesnicích známy i „rody pytlácké“, ve kterých se „řemeslo“ dědilo rovněž. Nástupcem myslivce se zpravidla stával nejstarší syn. V případě, že zaměstnavatel považoval myslivce-otce za dobrého pracovníka, přál si, aby se myslivci stali všichni jeho synové.

Děti byly v rodinách myslivců zapojovány do práce již od útlého věku. Pomáhaly matce v domácnosti, v hospodářství, sbíraly klestí na otop a lesní plodiny. Do školy chodily pouze tehdy, když to dovozovaly klimatické podmínky. Jestliže v zimě sněžilo (a v Brdech sníh obvykle ležel celou zimu), děti do školy nechodily. Škola byla totiž od hájovny často vzdálená deset i více kilometrů.⁹ V myslivně si děti hrály s polínky, v jejím okolí si vytvářely různé skrýše v keřích, na stromech a v okolní přírodě. Všechny děti se rodily doma — v myslivně. Byl-li myslivec trochu zámožnější, živil v myslivně

3 ZIZLEROVÁ, M. *Záznam rozhovoru s B. Poncovou, dcerou A. Zizlera.*

4 Ibid.

5 Do výměru pro výpočet penze byly kromě platu zahrnuty i věcné požitky (naturální byt, otop s dovozem, pozemky a služební oblek). ZIZLEROVÁ, M. *Záznam rozhovoru s B. Poncovou, dcerou A. Zizlera.*

6 ZIZLEROVÁ, M. *Záznam rozhovoru s B. Poncovou, dcerou A. Zizlera a s M. Sazimovou, manželkou myslivce.*

7 Rozhodnutí, zda myslivci dostanou penzi, záleželo výhradně na majiteli panství. Ten leckdy přihlásil myslivce k penzijnímu pojištění až po mnoha letech poctivé služby; viz ZIZLEROVÁ, M. *Záznam rozhovoru s B. Poncovou, dcerou A. Zizlera.*

8 Roku 1875 se pytlácká banda střetla s pěti lesníky. Jednoho z nich pytláci postřelili, dva lesníci byli zraněni; viz ČÁKA, J. *Brdské toulání*, Praha 1983, s. 98.

9 ZIZLEROVÁ, M. *Záznam rozhovoru s B. Poncovou, dcerou A. Zizlera.*

porodní bábu až do porodu. Nebyla-li v myslivně porodní bába, byl vždy přítomen někdo ze členů rodiny či z příbuzných, kdo sám mohl budoucí matce pomoci nebo jí pro pomoc dojít. Někde bylo dětí hodně, jinde málo. Čím méně bylo v rodině dětí, tím vyšší byla jejich životní úroveň. Bylo-li v rodině málo dcer, dostaly vyšší věno. Protože se v rodině chovalo mnoho drobného zvířectva, bývaly dcery do budoucího manželství dobře vybaveny.

Morálka myslivců a jejich rodin byla vrchností přísně sledována. Stala-li se například dcera lesníka svobodnou matkou, odešla ke vzdálenějším příbuzným či známým, aby nekazila rodině pověst. Často se tento problém řešil tak, že svobodná matka byla provdána za staršího člověka, kterému tato skutečnost nevadila. Měl-li myslivec možnost dát dceři větší věno, nevadilo nemanželské dítě ani mladšímu ženichovi. Myslivecké dcery bývaly jako nevěsty vyhledávané — byly statečné, odvážné, zkrátka děvčata „do nepohody“. Na rozdíl od dívek ze vsi nechodily do „služby“. Pro myslivce nepřicházelo v úvahu, aby jeho dcera někomu sloužila. Dcery myslivců si obvykle braly opět myslivce. Ty, které se provdaly do vesnice či města, se s novým prostředím sžívaly obtížně. Přizpůsobit se musely, ale bylo to pro ně velice těžké. Děti myslivců vyrůstající izolovaně v myslivnách, bývaly zamklé a nedůvěřivé. Měl-li myslivec více synů, očekávalo se především od nejstaršího, že bude myslivcem. Ostatní měli sice možnost volby, ale obvykle si také vybírali povolání myslivce. Měl-li myslivec dobrý revír, mohl dát syny studovat do města. Myslivci se ale nestávali jen synové myslivců. Kromě zájemců z mysliveckých rodin se nejvíce adeptů hlásilo a následně pak vybíralo především z řad truhlářů, tesařů a lesních dělníků. Ne všichni tito myslivci dostali myslivnu ihned po složení zkoušek. Obvykle museli sloužit několik let ve svých vlastních chalupách. Myslivny často nesly jméno po myslivcích, kteří je proslavili.¹⁰

Majetkové postavení myslivce záviselo především na úrovni jeho domácího hospodářství. Rodiny byly živы převážně z výtěžku domácího hospodářství. Nakupovaly se pouze produkty, které nebylo možno vypěstovat a vyrobit doma. Způsob bydlení v hájovně byl blízký formám bydlení vesnických domkářů a chalupníků. Hájovny měly obvykle pouze dvě obytné místnosti. Otec a matka spali v posteli, děti ležely po skupinkách na palandách nebo na podlaze. Lůžkoviny měli jen rodiče, dětem musely za pokrývku posloužit kabáty. Skříň na oděv často v myslivně vůbec nebyla; místo věšáku posloužilo prkno s hřebíky. Některé větší fořtovny měly ještě jednu místnost navíc. Ta byla vyhrazena vzácným hostům a vrchnosti pro případ, že by některý z „urozených myslivců“, po poslední leči poctil svého „služebníka“ návštěvou. Pokud byl myslivec osamělý, mohl si se svolením zaměstnavatele nastěhovat do hájovny hospodyně. Ta mu pak vedla domácnost. Staří myslivci dožívali v rodinách svých synů myslivců nebo u některého z dětí žijících na vesnici.¹¹

Strava myslivců a jejich rodin měla podobnou skladbu jako strava vesnická. Brambory a zelenina pocházející z vlastních políček byly od počátku 19. století nedílnou

10 „Jméno prvního hajného pokřtilo hájovnu Nuslovnu u Planin (Václav Nusl)“. Dle pamětníka O. Zizlera: „Podle nějakého Poura byla pojmenovaná hájovna mezi Nepomukem (Němčemi) a Zalány. Říkali jí „Pourka“ nebo „U Pourů“, viz ČÁKA, J. *Brdské toulání*, Praha 1983, s. 70. ZIZLEROVÁ, M. *Záznam rozhovoru s B. Poncovou, dcerou A. Zizlera*.

11 ZIZLEROVÁ, M. *Záznam rozhovoru s B. Poncovou, dcerou A. Zizlera*.

součástí každodenní stravy. Chléb se jedl hlavně k snídani a k večeři. Jednotvárnost pokrmů zpestřovalo maso z vlastního chovu dobytka a drůbeže. Na některé myslivně měli i svého „bejka“, aby nemuseli s krávou daleko do vsi. Žádný lesník nesměl pro vlastní potřebu lovit zvěř ani chytat ryby. Pouze po honech dostávali občas nějaký kus ze střeleného „výřadu“.

Myslivci měli u obyvatel vesnic respekt a úctu. V hostincích a při slavnostech sedávali u stolu s učiteli a faráři. Bylo tomu tak proto, že stejně jako oni „neměli v obci kořeny“ a jejich socioprofesní postavení bylo bližší zástupcům inteligence než rolníkům a řemeslníkům.¹² Tajemný ráz lesního prostředí, střelecké umění, svérázné zvyky a znalost léčitelských praktik, to vše vedlo k tomu, že jejich okolí věřilo ve schopnost myslivců čarovat. Pověřiví lidé jim připisovali tajemnou vládu nad veškerou zvěří, která prý je na slovo poslouchá. Věřilo se, že myslivci mají spolky s ďáblem a mohou svým nepřátelům škodit. Mnohý pytlák se raději myslivci vzdal v obavách, že se vystřelená kulka od něj odrazí a zasáhne střelce. Je velmi pravděpodobné, že myslivci tyto představy ještě posilovali, protože jim usnadňovaly ochranu lesního inventáře. Mnozí myslivci sami věřili pověrám a kouzlům. Ve starších mysliveckých chatách najdeme dodnes na prahu přibitou podkovu, která měla přinášet lovcům štěstí. Staří myslivci vyškrabávali maz ze slzníků jelení zvěře a používali ho ke zhojení poranění. Na rány střelné, bodné i sečné rovněž pomáhal odvar z čerstvých jedlových šišek. Při lovu škodné zvěře, dobře posloužila na kousky rozsekaná kočka, posypaná baldriánem, uložená v nádobě a zakopaná na 14 dní do hnoje. Vykašené maso se pak nasypalo do „újeďi“ (hladké roury) jako vhodná nástraha při lovu lišek.¹³ Z „černých“ knih se opisovaly návody, jak se stát „fextem“ (nezranitelným), jak „napravit“ nebo „zkazit“ ručnici apod.

Služba myslivců byla nepřetržitá. O revír museli myslivci pečovat ve všední dny i ve svátek. Kromě činností vyplývajících z jejich povolání (péče o lesní hospodářství), sloužili rovněž jako „přísežná stráž“ při ochraně vorů u Vltavy, doprovázeli četníky při pátracích akcích apod.¹⁴ Na ochranu lesa vydávali jeho majitelé řadu nařízeních. V příbramském archivu najdeme vyhlášku z roku 1942, ve které je uvedeno, že „... vstupování do lesa mimo vytčených veřejných cest a silnic je přísně zakázáno, ... volně puštění psi budou zastřeleni ... pro chudé obyvatelstvo bude vydáno povolení na sbírání chrástí a dřeva, ... na sbírání roští a chrástí se s sebou nesmí brát žádné nářadí, ... odnášení dřeva o délce přes sedm centimetrů se trestá jako krádež, ... na dobývání pařezů je třeba povolení od lesní správy, ... je nutno dbát zákazu kouření a rozdělávání ohně v lese, atd.“¹⁵ Ze strážné funkce myslivce vyplýval kontroverzní vztah mezi myslivci a pytláky. Pytlákovi často „stranila“ celá vesnice. Bylo tomu tak zvláště ve vesnicích, kde „pytlačil kdo ruce měl“. Pytlák byl v očích některých vesničanů téměř hrdinou. Naopak myslivec, ač ve vesnici ctěn a vážen, byl zároveň považován za zástupce nenáviděné vrchnosti.¹⁶

12 Ibid.

13 ZIZLEROVÁ, M. *Záznam rozhovoru s K. Rejškem, ředitelem lesnického učiliště ve výslužbě.*

14 ZIZLEROVÁ, M. *Záznam rozhovoru s B. Poncovou, dcerou A. Zizlera.*

15 *Městské lesy 1866–1911, č. k. 19, inv. č. 525. Archiv města Příbram.*

16 ZIZLEROVÁ, M. *Záznam rozhovoru s B. Poncovou, dcerou A. Zizlera.*

Každý rok musel myslivec připravit „éředpočet a projekt lesní“ pro zřizení jarních kultur a školek, příkopů, cest, zaopatření semen, kácení dříví v pasekách ze soušek, vývratů, lesních probírek apod. V tomto sumáři myslivec stanovil, na kterém místě budou práce provedeny a zaznamenal její druh a rozsah.¹⁷ Uvedl zde rovněž předpokládané příjmy z jednotlivých druhů dřeva, z pronajaté honitby, prodeje kamene, lesní trávy apod.¹⁸ Výdaje hospodaření zahrnovaly vydržování lesnictva, c. k. daň z lesního majetku, opravy lesních budov, zřizování nových porostů apod. Předpočet a projekt lesní končil odhadem výnosu lesního hospodaření pro následující rok.¹⁹

Žena myslivce byla mnohem samostatnější než žena žijící na vesnici. Často bývala doma úplně sama, a to i v noci. Většina rozhodování tak byla na ní.²⁰ Do sféry její působnosti patřily rovněž úkony spojené s oslavou výročních zvyků a obyčejů. Velikonoce patřily k oblíbeným a očekávaným svátkům, protože ohlašovaly konec zimní izolace obyvatel myslivny. Koledníci chodili do mysliven rádi, neboť zde bývali hojně obdarováni. Na Vánoce se dodržovaly obvyklé tradiční zvyky: odlévalo se olovo, nadělovala se jablíčka a oříšky. Za příznivého počasí se chodilo (jezdilo) na půlnoční mši.²¹ V průběhu 19. století, kdy byly myslivny často „odříznuté“ od světa po celou zimu, sloužili někteří myslivci pro svou rodinu mši na pasece sami.²² Od počátku 20. století zájem obyvatel mysliven na Podbrdsku o náboženské obřady upadá. S přihlédnutím k poměrně značné religiozitě obyvatel Příbramska se jedná o pozoruhodný jev.

Kulturním životem se na myslivnách „žilo“ především v zimě. Po večerech se hodně četlo, navštěvovala se ochotnická představení, ve kterých myslivci někdy i účinkovali. Po 1. světové válce se myslivci zapojovali do činnosti národních, vlasteneckých organizací, především do tělovýchovné organizace Sokol. Myslivci také často hráli na hudební nástroje, především dechové. V obavách před záškodnou činností pytláků však „muzicírovali“ na odlehlých místech — fořtovnách a jiných samotách.²³

Myslivci mívali slavný pohřeb. Doprovodit zesnulého na „poslední cestě“ přišli nejen všichni myslivci z okolí, ale také pytláci; obdobně vzdávali myslivci poctu pytlá-

17 *Hospodářský plán obecního lesa 1885–1894*, č. k. 267, inv. č. 850 a *Hospodářský plán obecního lesa 1936–1945*, č. k. 268, inv. č. 851. Státní okresní archiv města Příbrami, Archiv města Rožmitálu.

18 *Ibid.*

19 V archivu města Příbrami najdeme např. Předpočet a projekt lesní pro rok 1909. Hajný Soukup jej sepsal 12. prosince 1908; viz *Městské lesy 1866–1911*, č. k. 19, inv. č. 755. Archiv města Příbram.

20 ZIZLEROVÁ, M. *Záznam rozhovoru s B. Poncovou, dcerou A. Zizlera.*

21 *Ibid.*

22 Jedním z myslivců, kteří své rodině sloužili mši v lese na pasece, byl i J. Zizler (1840–1909); viz ZIZLEROVÁ, M. *Záznam rozhovoru s B. Poncovou, vnučkou A. Zizlera.*

23 „Dříve se často stávalo, že pytlák zahrabal myslivce do země tak, že mu koukala jen hlava, nebo mu vypíchl oči, aby nemohl proti němu svědčit.“ Pamětník O. Zizler z doby svého dětství uvádí tento příběh: „Udělal to nějaký pytlák, myslím, že mu říkali Kocmunda. Nedaleko Němec uvázal myslivce hlavou dolů nad mraveniště. Za tři dny ho tam pak našli lidi úplně obraného.“ ... „Tenkrát bylo běžné, že pytlák myslivce buď zahrabal až po krk do země, nebo ho uvázal na kůl, nebo na kříž a ten pak postavil do mraveniště. To byla pytlácká msta.“ ZIZLEROVÁ, M. *Záznam rozhovoru s O. Zizlerem.*

kům. Zemřel-li myslivec na odpočinku, šla mu kromě myslivců na pohřeb celá vesnice. Život na myslivnách nebýval lehký. Velký přelom nastal teprve v 50. letech 20. století, kdy byly myslivny elektrifikovány. Až do této doby se zde svítilo loučemi, svíčkami, smolničkami či petrolejkami. Mechanizace lesních prací, elektrifikace a telefonizace mysliven byla velkým pokrokem, který vedl ke změnám v dosavadním tradičním způsobu života jejich obyvatel. Dnes jsou již myslivci spíše organizátory lesních prací a tráví často více jak 50 % pracovní doby za psacím stolem. Strážné boudy v Brdech již dávno neplní svou původní funkci a staly se sezónními loveckými příbytky.²⁴

Jedním ze specifických projevů myslivecké duchovní kultury, které odolaly inovacím, je profesní „jazyk“. Myslivecká mluva začala vznikat pozvolným zařazováním odborných výrazů do běžné slovní zásoby příslušníků vyhraňující se socioprofesní skupiny na přelomu 13. a 14. století. Mnoho termínů bylo přejato z francouzštiny, často prostřednictvím němčiny. Původní termíny pak posloužily k inspiraci při vzniku pojmů českých.²⁵ V 15. a 16. století přešla většina loveckých práv panovníka na šlechtu. Nastal rychlý rozvoj myslivosti a s ním i růst počtu mysliveckého personálu. V té době také vznikla převážná část slovní zásoby mysliveckého „jazyka“. Po skončení třicetileté války se majiteli většiny panství v Čechách stali cizinci. S nimi přišly nové způsoby lovu, kult trofejí, rozvoj obornictví, mysliveckých tradic, ceremoniálů a rovněž nová profesní terminologie. Tyto termíny používal především německý personál; české myslivecké pojmy se udržely mezi českým mysliveckým personálem.²⁶ Po 2. světové válce prohlásilo ministerstvo zemědělství českou mysliveckou mluvu za „závaznou mysliveckou zvyklost“. Roku 1966 začala pracovat Komise pro myslivecké názvosloví za účasti mysliveckých odborníků a pracovníků Ústavu pro jazyk český. Výsledky práce komise byly publikovány v oborové normě oN 48 00 16 — Myslivost — názvy a definice, vydané v roce 1988.²⁷ Obsáhlý terminologický výkladový slovník mysliveckých výrazů, doplněný ekvivalenty ve slovenštině, angličtině, francouzštině, němčině a ruštině, na němž téměř dvacet let pracovala Komise pro myslivecké názvosloví, však zůstal pouze v kartotéce Ústavu vědeckotechnických informací pro zemědělství. Jako každá odborná terminologie, tedy i myslivecká, se stále vyvíjí, doplňuje, zdokonaluje a přizpůsobuje duchu doby. V současnosti se používá při všech mysliveckých akcích — především při lovech, honech, ale i při schůzích, soutěžích, zkouškách, kurzech apod. Myslivecká terminologie je také součástí zkoušek vedoucích k získání loveckého lístku a používá se ve výuce na lesnických školách.

Snad na žádné společenské vrstvě či profesní skupině bychom povolání jejího člena nevyčetli tak jasně jako z domácnosti lesníka. Myslivec bydlel na venkově a ve struktuře tamní společnosti byla jeho pozice podobná postavení mlynáře. Podobně jako mlýn se stárky, mládky a krajánky žila myslivna s lesními adjunkty, hospodářským personálem a potulnými faciři. Stejně jako mlýn byla i myslivna společenským střediskem svého druhu. Scházeli se zde myslivci a příslušníci dalších profesí, pro něž byl les životním údělem. Jedinečnost společnosti myslivců a lesníků byla jedním

²⁴ ČÁKA, J. *Brdské toulání*, Praha 1983, s. 99.

²⁵ KOVAŘÍK, J. — RAKUŠAN, C. *Myslivecká mluva*, Praha 1997, s. 8.

²⁶ *Ibid.*

²⁷ *Ibid.* s. 9–10.

z předpokladů vzniku určitého typu kultury, který se mj. promítal i ve způsobu bydlení. Na úpravu obydlí působil, vedle profese, i vliv okolního prostředí, se kterým myslivec přicházel do styku. V zařízení mysliven tak poznáme vliv venkovského a městského interiéru. Bylo tomu ovšem i obráceně. Prostý „myslivecký“ typ zařízení měl v 18. století vliv na úpravu loveckých zámečků a ve století 19. si každý měšťan držící honitbu zřizoval „lovecký pokoj“.

Prostý myslivec z Podbrdsků honosně vybavenou myslivnu neměl. Přesto však byly myslivny zpravidla zařízeny lépe než standardní obydlí vesničanů. Osobitost zařízení místností vycházela z profesního začlenění hospodáře domu. Na stěnách byly rozvěšeny trofejní „úlovky“ z jelení, dančí a srnčí zvěře a na návštěvníky hrozivě civěla rozevřená kančí tlama s vyceněnými tesáky. Na stěně u dveří visely pušky a tesáky. Paroží posloužilo jako materiál na výrobu rámců obrázků, lustrů, svícnů, věšáků apod. Pozornost poutaly i nápadité samorostry objevené při patrolování v revíru. Les poskytl surovinu i na výrobu předmětů denní potřeby — lžíce, kvedlačky, máselnice, lisy na tvaroh či díže na zadělávání chlebového těsta.²⁸ Nezbytnou součástí zařízení myslivny byla spižárna, kde se uchovávaly potraviny a další věci nezbytné k „přežití“ rodiny myslivce v době dlouhých zimních měsíců.²⁹ Zařízení mysliven se začalo unifikovat až po 2. světové válce společně s elektrifikací a zaváděním telefonních linek.³⁰

Myslivny bývaly stavěny na místech, která zaručovala optimální výkon profese jejich obyvatel. Hlavním kritériem bylo, aby měl personál blízko do lesa a mohl mít o něm dokonalý přehled. Myslivny na Podbrdsku neměly jednotnou podobu. Některé byly kamenné, jiné roubené. Často vykazovaly prvky šumavské architektury stejně jako mnoho dalších staveb regionu. Všechny myslivny situované v centru Brd byly po zřízení vojenské střelnice opuštěny a rozbořeny. Některé z mysliven stojící mimo vojenský újezd byly prodány soukromým osobám k rekreačním účelům, jiné stále slouží svému původnímu záměru.

---

28 ZIZLEROVÁ, M. *Záznam rozhovoru s B. Poncovou, dcerou A. Zizlera.*

29 ČÁKA, J. *Střední Brdy — krajina neznámá*, Praha 1998, s. 32.

30 ZIZLEROVÁ, M. *Záznam rozhovoru s B. Poncovou, dcerou A. Zizlera.*